

Nr 247.

Av herr **Björnsson**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder för den inhemska sockerbetsodlingens uppehållande.

Det sammansatta bevillnings- och jordbruksutskott, som vid förra årets riksdag behandlade då föreliggande förslag till statsåtgärder för stödjande av den inhemska sockernäringsen, föreslog riksdagen dels att bevilja visst anslag för möjliggörande av högt betpris, dels ock att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning bl. a. rörande möjligheterna för den svenska sockerproduktionens rationalisering.

Ehuru utskottets förslag icke vann riksdagens bifall, har Kungl. Maj:t likväl i slutet av förra året låtit genom sakkunniga igångsätta en ännu pågående utredning. Det är på de resultat, vilka genom denna utredning hittills framkommit, som Kungl. Maj:t grundat sitt i prop. nr 82 till årets riksdag framlagda förslag i sockerfrågan.

Beträffande särskilt sockerindustriens organisation konstatera de sakkunniga, att denna industri »under senare tider genom rationaliseringsåtgärder i mycket hög grad förbättrat sina produktionsförhållanden» och fortsätta därefter (sakkunnigutlåtandet sid. 8):

»Vad beträffar de tidigare understundom framförda anmärkningarna mot det stora antalet råsockerfabriker, vilka ursprungligen inrättats under statens beskydd för att i jordbrukets intresse söka sprida betodlingen, har numera situationen förändrats till följd av den ökade sockerförbrukningen i landet. Visserligen finnas några råsockerfabriker med tillförselområden, där mindre gynnsamma odlingsbetingelser medföra kvantitativt och kvalitativt lägre skördeutbyte och i följd därav höga produktionskostnader per deciton betor, eller där odlingen är otillräcklig för fabriken kapacitet. Men då dessa fabriker nu finnas och då även deras produktion är behövlig för landets sockerbehov, synes lämpligheten av någon särskild aktion för deras nedläggande kunna ifrågasättas. Den nuvarande produktionsapparaten, som tidigare var otymplig och för stor tilltagen, har genom den ökade sockerförbrukningen anpassat sig efter förhållandena. Vad i övrigt angår sockerindustriens ställning, dess rationalisering och produktionsförhållanden hänvisa vi till bilagorna litt. I och J.»

Kanslirådet Mannerfelt, som verkställt en specialundersökning rörande den svenska sockerindustriens ekonomiska ställning och produktionsförhållanden, avslutar sin redogörelse med följande slutomdöme (litt. J. sid. 138):

»Så vitt kan bedömas av de utredningar, för vilka här ovan redogjorts, samt av de undersökningar på området, som nu i övrigt företagits, torde Svenska sockerfabriksaktiebolaget alltså kunna anses intaga en i såväl tekniskt som ekonomiskt hänseende hög ställning. Förutsättningarna för bolagets framtida utveckling synas ävenledes — icke minst tack vare de vidtagna och pågående rationaliseringsåtgärderna — vara goda.»

Bortser man från att de sakkunniga vid sitt fortsatta arbete kunna komma till annat resultat, hava de sålunda funnit sockerindustrien tillfredsställande organiserad såväl i fråga om förädlings- och försäljningsverksamheten som i fråga om råsockerfabrikernas förläggning och utnyttjande.

Tvivalsutan är detta omdöme så tillvida fullt berättigat, att särskilt det sydsvenska bolaget under krigsåren och därefter konsoliderat sin ekonomiska ställning. Att båda bolagen under de sista åren kunnat driva sin rörelse med förhållandevis gott ekonomiskt resultat trots en besvärlig konjunktur, synes också tillfullo visa, att de lyckats väl anpassa sin tillverkning och försäljning efter i vårt land rådande konsumtionsvanor och ekonomiska förhållanden i övrigt.

Bland de sistnämnda torde gällande tullsatser för industriens olika huvud- och biprodukter vara av den största betydelsen. Den svenska sockerindustriens historia visar talrika exempel på huru dess utveckling i väsentlig grad bestämts av vidtagna ändringar i tull- och skattelagstiftningen. Här torde det vara tillräckligt att erinra om den koncentration av raffineringen, som blev en omedelbar följd av 1913 års riksdagsbeslut om ändring av dittills gällande sockertullar. Att sockerindustrien vid nu gällande tullagstiftning är väl organiserad utgör under sådana förhållanden icke någon garanti för att den är den bästa möjliga. Därför fordras också att de nu tillämpade tullsatserna från teknisk synpunkt äro de lämpligaste, vilket icke kan anses ställt utanför varje tvivel.

Framför allt i Amerika men även i ett flertal av Europas länder har man hunnit dithän, att man vid råsockerfabrikerna direkt framställer ett socker, vilket i fråga om renhet, färg och dylikt är av synnerligen hög kvalitet. Dylikt socker, vilket hos oss brukar betecknas med namnet vitsocker, användes i dessa länder för de allra flesta konsumtionsändamål, under det att vi i Sverige förbruka så gott som uteslutande raffinerat socker. Det lär finnas flera olika metoder att framställa vitsocker, och patenträttsinnehavarna till en dylik metod sökte för några år sedan genom Kungl. Maj:ts bemedling få sin metod prövad i Sverige. Av den då förda skriftväxlingen mellan sockerbolagen och kommerskollegium vet man, att bolagen sannolikt på fullgoda skäl avböjde anbudet att förvärva rätt till användande av ifrågavarande metod, men de visade också ett påfallande ringa intresse för raffineringsprocessens förbigående över huvud taget.

Då det givetvis är av stort intresse, att det hos oss förbrukade sockret framställes så billigt som möjligt, då det därjämte knappast kan antagas, att vårt folk skulle rata ett vitsocker, vilket för lekmannen ter sig fullt likvärdigt med raffinerat och vilket helt tillfredsställer amerikanarnas anspråk, synes det vara

av vikt, att man får prövat, huruvida icke den svenska industriens ringa intresse för framställning av vitsocker beror därpå, att tullskyddet för själva raffineringprocessen är för stort och därigenom bidrar till konserverande av en onödigt dyrbar fabrikationsmetod. Detta tullskydd bestämes i första hand av skillnaden mellan tullsatserna för raffinad och råsocker, men det influeras ej oväsentligt av melasstullen, om denna, såsom nu torde vara fallet, kan utnyttjas. Då målsmän för jordbruket på senare tid med stor ihärdighet krävt melasstullens borttagande, kräver detta tullproblem själfvallet så mycket större beaktande. Det kunde måhända ligga närmast till hands för den nu arbetande tullkommittén att upptaga detta spörsmål till undersökning, men då det här inte är fråga om avvägningen av sockernäringsens tullskydd gentemot andra näringars utan fastmera om en sådan jämkning i det inbördes förhållandet mellan tullsatserna för sockerindustriens huvud- och biprodukter, att utvecklingen av denna industri till högsta möjliga effektivitet därigenom främjas, torde det i själva verket naturligen falla inom ramen för de sockersakkunnigas arbetsuppgifter.

Beträffande vidare frågan om råsockerfabrikernas förläggning synas de sakkunniga, såsom av ovan citerade omdöme framgår, hava kommit till den slutgiltiga uppfattningen, att skäl för nedläggande av råsockerfabriker nu icke föreligger. Den omständigheten, att vissa råsockerfabriker »nu finnas» och att »även deras produktion är behöfvlig för landets sockerbehov», kan emellertid icke vara tillräckligt skäl för deras bibehållande, så länge deras drift förutsätter såväl ordinarie som extraordinarie statsunderstöd. Om en råsockerfabrik är förlagd till ett distrikt, där betodling knappast vid något tänkbart sockerpris är lämpligare än annan växtodling, blir statssubvention för betodlingens upprätthållande givetvis fullkomligt meningslös.

Om man därför intill dess man bättre än nu kan överblicka den inhemska sockerindustriens framtidsutsikter är beredd framför allt av sociala skäl att tillstyrka ett extra statsunderstöd för en begränsad odling, bör denna givetvis koncentreras till distrikt, där betodlingen har goda naturliga förutsättningar. Även om man på sätt som herr Sköld m. fl. motionsvis föreslagit redan nu tänker sig en målmedveten avveckling av betodlingen påbörjad, bör man enligt min mening likaledes hellre verkställa en sådan avveckling genom successiv koncentration av betodlingen till allt bättre distrikt än genom en procentuellt likformig reduktion över hela odlingsområdet.

Den form för begränsning, som här rekommenderas och vilken väl så tillvida är naturlig, som den skulle av sig själf inställa sig, ifall ett prisfall automatiskt finge ombesörja begränsningen, förutsätter helt naturligt, att nu gällande betodlingskontrakt försatts ur kraft och vidare, att man har en noggrann kännedom om de olika betdistriktens produktionsförhållanden. Att nedläggandet provisoriskt eller permanent av ett antal råsockerfabriker för sockerbolagen kan innebära en måhända betydande kapitalförlust, bör rimligen inte få vara avgörande skäl mot en nedläggning av den minst lönande betodlingen.

Av det nu anförda torde framgå, att en undersökning av här ovan berörda

spörsmål kan vara av stor betydelse för riksdagens ståndpunktstagande till frågan om fortsatt statsunderstöd åt den inhemska sockernäringen. Jag hemställer därför,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 82 måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående möjligheten för den svenska sockerindustrin att genom koncentration och omläggning av fabriktionsmetod nedbringa sina tillverkningskostnader samt angående den jämkning beträffande nu gällande tullsatser, som härför kan vara erforderlig.

Stockholm den 24 februari 1930.

Edv. Björnsson.